

JAN JANS, Architect B.N.A., *Bouwkunst en Cultuur*. Kleine Cultuurbibliotheek. N.V. De Arbeiderspers, Amsterdam 1934.

De Almelosche architect Jan Jans, die nog onlangs in dit tijdschrift*) getuigde van zijn liefde voor de oude landelijke bouwkunst en blijk gaf van zijn opmerkelijk teekentalent, heeft in dit boekje uiting gegeven aan zijn ontstemming over de verminking van het land door slecht bouwen, wegenaanleg, ontwatering, enz. en aan zijn hoop op een betere toekomst, waarin een nieuwe cultuur vanzelf de draagster zal zijn van een herboren bouwkunst. Veel van wat Jans zegt, kan men onderschrijven. Zoo b.v. zijn niet malsche critiek op het trio Van der Meij-de Klerk-Kramer, het driemanschap der Amsterdamsche school, knappe, artistieke mannen, maar die de bouwkunst, herboren door Berlage, in een moeras hebben geleid van geveltoerisme; zóó zijn critiek op de gevel-architectuur van nieuw Amsterdam. „Gevel-architecten zijn geen architecten, maar behangers. Drie-kwart der moderne Amsterdamsche bouwkunst is knappe behangerskunst. Achter dit behang zijn de „muizenissen der eigen-bouwerij.” Ook kan men meegaan met Jans, wanneer hij het probleem van de bouwkunst der toekomst stelt als een maatschappelijk probleem, waarbij hij dan „maatschappij” in den ruimsten zin neemt, derhalve niet alleen als een economische maar in de eerste plaats als een cultureele ordening. Aangenaam stemt het ook, dat deze sociaal-democraat maatschappelijk werk, dat verzuimt het cultureele deel van zijn taak te behartigen, als anti-maatschappelijk kwalificeert. Voor de toekomst ziet de schrijver, die terecht van meening is, dat het grootste deel van ons volk (van hoog tot laag) drager is „van zeer minderwaardige begrippen over bouwkunst” heil in instellingen als de Skandinavische volkshoogescholen. Wel hebben wij het onderwijs naar diverse secten gesplitst, maar tot een verrijking van het onderwijs heeft dit niet geleid. De volkshoogeschool wil Jans, op Skandinavisch voorbeeld, maken tot een cultureel voorlichtingsinstituut „waar op alle vragen, oude en nieuwe volkscultuur in haar ruimsten zin betreffende, een behoorlijk antwoord gegeven kan worden.” De Skandinavische volkshoogescholen „hebben internaten voor een vier- à vijfmaandelijksch verblijf en bestrijken practisch de helft der bevolking.” Aldus wil Jans het volk zich weer bewust maken van de eigen krachten, waarvan het ten slotte moet leven en van de traditie eener oudere cultuur, waaruit later een nieuwe cultuur kan groeien. Dat vooral het ambachtsonderwijs een grondige herziening behoeft, kan men gereedelijk beamen, als men b.v. weet, dat men het aan die instellingen nog noodig acht, de ververs te leren, hoe zij marmer en hout met verf kunnen na-apen.

Men kent de groote liefde des schrijvers voor de oude landelijke bouwkunst en vooral voor de oude boerderij. De duizenden afgrijselijke boerderijen, in ons land de laatste driekwart eeuw verrezen, zijn ook hem een ergernis

*) Jaargang 1933.